

Методика навчання майбутніх учителів трудового навчання та технологій петриківського розпису в закладах вищої освіти

Анотація. У статті розкриваються актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій у педагогічних закладах вищої освіти. Аналізуються система і зміст професійної підготовки сучасного вчителя трудового навчання та технологій у контексті навчання петриківського розпису.

Ключові слова: професійна підготовка, учитель трудового навчання та технологій, петриківський розпис.

Abstract. Currently, topical problems that are being learned by labor training are being revealed in higher pedagogical institutions. Systems are analyzed and professionally changed modern training of the teacher of labor training in the realm of Petrikov's paintings.

Keywords: professional training, teacher of labor education and technology, the Petrikov's painting.

Постановка наукової проблеми. Державна національна програма «Освіта. Україна XXI століття» визначає одним із напрямів реформування освіти підготовку нової генерації вчителів з високим загальним рівнем педагогічної культури, які б втілювали в життя основні принципи перебудови освіти, а саме: гуманізації, гуманітаризації, демократизації, диференціації, індивідуалізації [1]. Підготовка майбутніх учителів трудового навчання (технологій) до творчої діяльності має здійснюватися на загальнонауковому, загальнотехнічному, загальнопедагогічному і фаховому рівнях. Цей процес має пронизувати низка циклів навчальних дисциплін і видів навчально-дослідницької діяльності студентів.

Складність і поліаспектність проблеми підготовки майбутніх учителів трудового навчання (технологій) призводить до того, що вона супроводжується низкою суперечностей між: традиційним сциєнтично-технократичним і новітнім гуманістичним напрямками формування світогляду сучасної людини, пов'язаними зі зміною освітньої парадигми; змістом технологічної підготовки, який через скорочення часу на трудове навчання набув характеру мінімізованої дидактичної структури, і потребами суспільства у широкій технологічній культурі учнівської молоді як інтегрованої якості особистості; традиційною системою підготовки майбутніх учителів трудового навчання (технологій) і необхідністю в індивідуальному творчому характері їх практичної діяльності; потребами студентів педагогічних університетів у знаннях, уміннях і навичках дослідницької роботи (гнучкість, мобільність, варіативність) і відсутністю науково обґрунтованої системи та технології підготовки майбутніх учителів трудового навчання (технологій) до дослідницької діяльності; вимогами щодо рівня практичної підготовки майбутніх учителів трудового навчання (технологій) до дослідницької діяльності і внутрішніми мотивами розвитку особистості студентів, їх потребами та особливостями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поліаспектність проблеми підготовки майбутніх учителів до творчої професійної діяльності знайшла своє відображення у різних напрямках педагогічних досліджень. Широке коло проблем загальнопедагогічної підготовки вчителів досліджено ученими-педагогами О. Абдуліною, А. Алексюком, Ю. Бабанським, А. Беляєвою, І. Богдановою, І. Зязюном, Н. Кузьміною, А. Лігоцьким, В. Лозовою, В. Радумом, Л. Савенковою, В. Сагардою, С. Сисоевою, М. Сметанським, Г. Троцько, М. Фіцулою, В. Чайкою та ін. Проблеми теорії і практики особистісно орієнтованої освіти та нових інформаційних технологій досліджені В. Биковим, Р. Гуревичем, М. Жалдаком, М. Лазаревим, І. Мархель, Ю. Машбиць, Н. Морзе, С. Подмазіним, В. Серіковим. Теоретико-прикладні засади неперервної професійної освіти з'ясували В. Бондар, С. Гончаренко, О. Коваленко, В. Кремень, Е. Лузік, Н. Ничкало, Л. Романишина, С. Сисоева, О. Савченко, Л. Хомич, Б. Шиян та інші. Теоретико-методичні засади професійної підготовки вчителя трудового навчання (технологій) розглянуті в дослідженнях А. Вербицького, А. Грітченка, О. Коберника, В. Мадзігона, В. Сидоренка, А. Терещука, Г. Терещука.

У філософсько-психологічній концепції відомого психолога С. Рубінштейна доведено, що ставлення людини до інших, опосередковане її ставленням до буття. Це дозволяє зробити

висновок, що від характеру взаємин «учитель-учень», «педагог-учень», «викладач-студент» залежить окреслення ставлення молоді до оточуючої дійсності (стосунки в колективі, система взаємовідносин). Таким чином, стосунки з розумним і добрим вчителем, вихователем, педагогом – це рятувнє коло для дитини у пубертатному віці, періоді економічної та соціальної нестабільності. Педагогічно доцільні стосунки, взаємини складаються з тим педагогом, для якого основними цінностями є вихованці, їх доля та інтереси; наука, яку він представляє, і методи відкриття; професія, яку він обрав. Тому майбутнього вчителя слід уже зараз ретельно готувати до формування суб'єкт-суб'єктної взаємодії з дітьми. Педагогічні кадри нової генерації покликані поєднувати високий професіоналізм із усвідомленням сучасних потреб.

Мета статті полягає у визначенні актуальних проблем методики навчання майбутніх учителів трудового навчання та технологій петриківського розпису в педагогічних закладах вищої освіти (ЗВО).

Виклад основного матеріалу. Трудове навчання – загальноосвітній предмет, який становить основу предметного наповнення освітньої галузі «Технологія». Головна мета трудового навчання – формування технологічно грамотної особистості, підготовленої до життя і активної трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного, інформаційного суспільства. Досягнення цієї мети забезпечується змістом трудового навчання, який розроблено відповідно до Державних стандартів освітньої галузі «Технологія». Реалізація змісту навчальної програми повинна забезпечувати розв'язання таких завдань:

- формування в учнів практичних навичок творчої діяльності, творчого та критичного мислення в процесі вивчення проектно-технології;
- ознайомлення учнів з місцем і роллю інформаційно-комунікаційних технологій в сучасному виробництві, повсякденному житті;
- формування культури поведінки з різноманітними засобами праці;
- створення умов для професійного самовизначення, обґрунтованого вибору професії з урахуванням власних здібностей, уподобань та інтересів;
- формування в учнів культури праці, навичок раціонального ведення домашнього господарства, культури побуту, відповідальності за результати власної діяльності, комплексу особистісних якостей, потрібних людині як суб'єкту сучасного виробництва і культурного розвитку суспільства;
- виховання активної життєвої позиції, адаптивності, готовності до безперервної професійної освіти, конкурентної боротьби на ринку праці, потреби ініціативно включитися в систему нових економічних відносин, у підприємницьку діяльність.

Державний стандарт освітньої галузі «Технологія» передбачає зміщення акцентів технологічної підготовки учнівської молоді від ремісничо-тренувального навчання до впровадження у навчально-виховний процес проектно-технологічної системи, яка націлює на творчість і дослідництво, особистісно орієнтовані педагогічні технології з використанням сукупності дослідницьких, пошукових, творчих за своєю суттю методів, прийомів, засобів навчання. Інноваційних підходів потребують і позакласні, позашкільні форми учнівської технічної творчості тощо. Здійснення зазначених перетворень у системі технологічної підготовки учнівської молоді неминуче пов'язане із адекватними змінами у системі професійного навчання майбутніх учителів трудового навчання (технологій) [2].

Для правильної методики викладання петриківського розпису потрібно розуміти його походження, необхідні матеріали та інструменти, кольорову гаму у композиціях, техніку мазка, використання перехідного мазка.

Початок свого розвитку цей вид народного мистецтва бере з настінного малювання, поширеного з давніх часів у селах України, особливо у селі Петриківка Дніпропетровської області. Для малювання до кінця 19-го століття використовували крейду, сажу, кольорові глини, саморобні рослинні фарбники. Фарби розводили яєчним жовтком, молоком, природним вишневим клеєм. У петриківському розписі використовують пензлик із котячої шерсті, малювання кінчиками пальців.

Виготовлення пензлика з котячої шерсті. Для виготовлення пензля необхідна тонка дерев'яна паличка. Паличку загострюють ножем, роблячи невеличку канавку на самому кінчику палички.

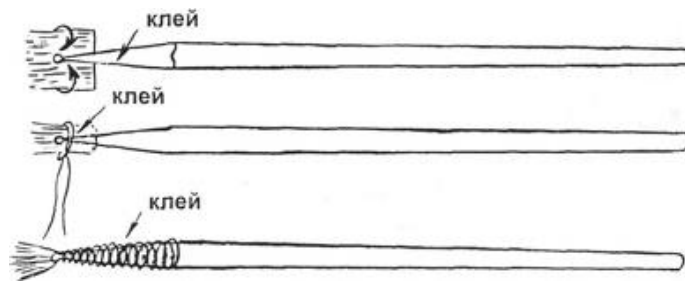

Рис. 1. Виготовлення пензлика з котячої шерсті

Потім беруть пучечок шерсті, занурюючи в нього паличку на 2/3 і прихвачують ниткою у місці канавки. Щоб шерсть краще трималась, нитку змащують клеєм. Щойно клей висохне, пензлик змочують у воді, і він набирає правильної форми. Пензлик готовий [3].

Декоративні композиції будуються на контрасті між теплими і холодними кольорами, яскравими і насиченими.

Техніка мазка. Одним з головних елементів петриківського розпису є елемент «зернятко». Слід розвести фарбу до густоти сметани. Набирають фарбу таким чином, щоб кінець пензля залишався загостреним. Перед мазком, щіточка пензлика має нагадувати кругленьке зернятко з гострим кінчиком. Пензель слід тримати перпендикулярно до аркуша паперу або виробу.

Рис. 2. Елемент «зернятко»

Техніка виконання перехідного мазка. Мазок виконується пензлем з білки. Розмішується два кольори фарби до густоти сметани. Основним кольором буде зелений, а допоміжним (перехідним) жовтий. Пензлем набираємо спочатку основний колір на всю довжину пензля, далі кінчик занурюємо у допоміжний колір. Пензлик підноситься до паперу, і ним робиться плавний мазок. Спочатку ми кінчиком пензля доторкаємось до паперу і ледь рухаючи рукою, плавно натискаємо на пензлик. Після цього продовжуємо рух пензля так само плавно по папері, піднімаючи його вгору, поки мазок видовжено не «схудне». Окремий мазок має бути схожий на хвостик білочки або листочок. Набраної фарби на пензлик має вистачити на один мазок [3].

Після освоєння базових навичок з петриківського розпису можна приступати до компонування композиції, обговорення кольору фону, поєднання головних і другорядних елементів.

Висновки. Таким чином, на сучасному етапі розвитку вищої освіти стандарти підготовки фахівців стали розширюватися за рахунок включення у них не лише системи знань, а й досвіду практичної діяльності в цілому і, зокрема, обов'язкового досвіду самостійної діяльності з елементами творчості. Це вимагає удосконалення мети, форм, методів, завдань і принципів організації трудової підготовки з петриківського розпису в загальноосвітніх навчальних закладах України та здійснення відповідної реорганізації освітнього процесу у ЗВО, що змінюватиме пріоритети в підготовці майбутніх учителів освітньої галузі «Технологія» для загальноосвітніх навчальних закладів.

Список використаних джерел:

1. Державна національна програма «Освіта: Україна XXI століття». К.: І.С.Д., 1994. 61 с.
2. Державний стандарт освітньої галузі «Технологія». *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2003. № 1. С. 3-6.
3. Методика петриківського розпису. *Проста логіка*. 2008. С. 3-19.